

Oponentský posudek
na disertační práci Mgr. Márie Strašákové
„Život a dílo Nguyen Tuong Tam“

Práce Mgr. Márie Strašákové se zabývá životem a dílem jedné z nejvýznamnějších postav vietnamského literárního dění převážně první poloviny 20. století, jež je přelomovým obdobím v novodobých dějinách Vietnamu, spisovatele a novináře Nguyễn Tường Tama, známého především pod literárním pseudonymem Nhất Linh, který v určitých obdobích svého života zasahoval i do politiky. V závěru tohoto období byla vietnamská společnost hluboko rozdělena v důsledku politiky mocností, které nechtěly uznat revoluční změny, jež ve vietnamské společnosti nastaly v závěru druhé světové války ve východní Asii. Jedním z důsledků tohoto hlubokého, desítky let trvajícího nejen politického a ideologického, ale i fyzického, vojenského a do jisté míry i teritoriálního rozdělení vietnamské společnosti, byla i skutečnost, že i bádání o Nguyễn Tường Tamovi, který se nesporně hluboko zapsal do dějin vietnamské literatury a povědomí části vietnamské společnosti, naráželo po dlouhou dobu na bariéry tímto rozdělením vzniklé, takže Nguyễn Tường Tam zůstal zároveň postavou značné části současné vietnamské společnosti málo známou nebo vůbec neznámou. Proto už samo shromáždění informací, materiálů a studií o jeho životě a díle, včetně prací majících povahu memoárů, porůznu a po dlouhou dobu vznikajících nejprve po jedné a teprve mnohem později po druhé straně těchto bariér, ať už probíhaly na území Vietnamu nebo mimo jeho území, převážně ve vietnamských diasporách, jež se autorce podařilo uskutečnit, je samo o sobě úctyhodným výsledkem a usnadní jistě i další studie na tomto poli.

Přes některé nedostatky, které níže specifikujeme, můžeme vcelku konstatovat, že kandidátka pracuje s prameny a literaturou v souladu s požadavky, kladenými na vědeckou práci.

Kandidátka si ovšem klade nejen materiálové kompilační, ale i hlubší, analytické cíle. Jak říká v Závěru na str. 288, „cílem této disertace není jen popsat osobnost a život Nguyễn Tường Tama - Nhất Linh v historickém kontextu, ale též analyzovat jeho dílo z hlediska emancipačních snah a modernizace vietnamské společnosti v době francouzské koloniální nadvlády v Indočíně. Nehledě na skutečnost, že Tam byl vnímán jako horlivý zastánce úplné modernizace vietnamské společnosti a jako reprezentant radikálního individualismu ve vietnamské literatuře, analýza pramenů, které se ho týkají, odhalila tuto charakteristiku jako příliš zjednodušenou a v jistém smyslu též zavádějící. Změnou způsobu vnímání (optics of perception) Tamovy povahy jsem chtěla dokázat, že přes Tamovu výzvu k vymýcení konfuciánství z vietnamské společnosti, svým životem, příkladem, ale i dílem ztělesňoval pravého konfuciánského gentlemana (t'ün-c') a ve svém díle pravděpodobně neúmyslně znovu inauguroval konfuciánské hodnoty.“

Domnívám se, že s tímto novým pohledem paní kandidátky lze v podstatě souhlasit a považovat jej za přínos předkládané práce. Lze si totiž jen těžko představit vymýcení konfuciánského dědictví z vietnamské kultury. Jsem přesvědčen, že je tak hluboké a živé, že se neustále reprodukuje v nových formách, aniž lidé, kteří se těmito hodnotami ve svém životě řídí, si vůbec uvědomují jejich zdroje. Myslím, že proto ani Nguyễn Tường Tam nemůže být výjimkou a paní kandidátka má pravdu.

Třebaže práci hodnotím jako celek kladně, nejsem ani bez připomínek. Nejzásadnější je ta, že v práci chybí synoptický výklad politického vývoje Vietnamu zejména po roce 1945. Tento složitý vývoj mají protagonisté na obou stranách politických bariér, kteří se vyslovují k Tamovu životu, ovšem do té míry v krvi, že jej ve svých textech zřejmě nijak nezvýrazňují. Avšak výklad pro širší odborné kruhy a pro příslušníky mladé generace (snad paradoxně včetně autorky) i ve Vietnamu se nemůže bez přehledu, který by shrnoval nejdůležitější data a vztahy, dobře obejít. Bez toho nejsou některá fakta a jejich okolnosti správně zařaditelné.

Jestliže např. autorka na s. 5 uvádí, že Nguyễn Tường Tam v roce 1951 „definitivně zanechal politického života“ a vrátil se (z Hongkongu) do „severního Vietnamu“, není z toho jasné, že nejde o severní Vietnam jako politickou entitu (který jako takový vznikl teprve přeskupením bojujících sil po Ženevských dohodách v roce 1954), což nezachrání ani následující zmínka o tom, že po Ženevských dohodách Nguyễn Tường Tam odešel jako mnozí jiní nekomunističtí spisovatelé a intelektuálové na Jih. Není též přesné, jestliže autorka uvádí (na str. 6n.), že Nguyễn Tường Tam zastával „nacionalistické a silně antikomunistické stanovisko a (v tomto duchu) působil nejen během své politické činnosti za druhé světové války, ale i jako člen Ho Či Minovy prozatímní vlády,“ jestliže nevysvětlí bližší časové a politické souvislosti tohoto působení. Nguyễn Tường Tam nebyl členem „Ho Či Minovy první prozatímní vlády“ (s. 163), jež úřadovala od srpna 1945 do 31. prosince 1945, ale prozatímní koaliční vlády v čele s Ho Či Minem, rozšířené o představitele opozice včetně Nguyễn Tường Tama, jež byla ustavena 1. respektive 6. ledna 1946, jak autorka správně uvádí o něco výše na téže straně. Představitelé opozice podporované čínskou okupační správou byli Ho Či Minem přizváni do vlády především proto, aby čínskému velení nebyla poskytována záminka ke svržení vlády VDR ve složité době, kdy probíhala separátní jednání mezi vládou VDR a zástupci Francie, jakož i mezi Francií a Čínou. Z tohoto vztahu proto nelze vyvozovat žádnou loajalitu mezi Nguyễn Tường Tamem a Ho Či Minem, takže paralela mezi Nguyễn Tường Tamem a Čchü Jüanem (s. 203) se zdá přemrštěná, třebaže můžeme souhlasit s autorčiným závěrem, že Tam „byl více proniknut konfuciánskými hodnotami, než si sám uvědomoval.“ (s. 203).

Také tvrzení, že skutečnost, že Nguyễn Tường Tam byl často považován za špatného diplomata a politika, lze spíše objasnit tím, že byl správným konfuciánským gentlemanem (s. 165), by bylo třeba přesněji zdokumentovat. V té době nešlo ani tak o to, jaký postoj byl čestnější, ale o to, kdo byl považován za nebezpečnějšího nepřítele, a to pro Ho Či Mina a jeho druhy byla jednoznačně generalita čínské okupační správy, k níž Nguyễn Tường Tam inklinoval. Jeho konfuciánské gentlemanství ve smyslu politickém se zkompromitovalo i zmateným navazováním styků tu s japonskou okupační správou v Indočíně, tu s čínskými nacionalisty, jak autorka popisuje na s. 156.

Není přesné, že 6.3.1946 Francie (respektive její zástupce Jean Sainteny) uznala Vietnam jako „nezávislý“ stát v rámci Francouzské unie (s. 164), ale pouze jako velice problematický „svobodný stát“, jak je správně uvedeno na str. 167. Také nezdar konference v Da Latu (s. 167) nelze přisuzovat Nguyễn Tường Tamovi jako slabému diplomatovi, protože francouzská strana dala najevo, že se vůbec nehodlá dohodnout už tím, že v jedné z nejdůležitějších sporných otázek, budoucnosti bývalé kolonie Kočínčiny, se dala cestou vytváření hotových skutečností jednostranným vyhlášením účelové a efemerní Kočínčinské republiky.

Všechny tyto výhrady k jednotlivým tvrzením uvádím hlavně proto, že řadě rozporných tvrzení (jako např. i chronologické nedůslednosti na s. 147n., kde autorka cituje výroky vztahující se tu k roku 1938, tu k roku 1939 a opět k roku 1945) by bylo možno předejít, kdyby ve zvláštním oddíle práce byla ujasněna chronologie politického vývoje ve Vietnamu v popisovaném období. Bude-li autorka svou práci publikovat, jak by si tato práce zasloužila, bylo by proto dobré, aby zařazení takového oddílu zvážila.

Při hodnocení údajů z memoárů a literatury by autorce prospěl místy i kritický odstup od některých tvrzení. Bylo by například třeba doložit tvrzení, které může být ovšem pravdivé, že totiž Tamův otec „zřejmě jen nerad“ sloužil ve francouzské koloniální správě, a alespoň konstatovat, že v existující literatuře není údajů o tom, v jaké funkci (pokud tomu tak opravdu je). Bylo by též třeba zvýraznit, že název školy (Đông Kinh) Nghĩa Thục“ je vietnamským přepisem japonského výrazu gidžuku (autorka se na s. 76 zmiňuje o tom, že vietnamská škola byla japonským modelem inspirována) a kriticky posoudit, zda překlad „Tonkin School for the Righteous Cause“ (s. 68 aj.) je adekvátní jak předloze, tak i situaci ve Vietnamu v té době. Bylo by např. též třeba vysvětlit, zda tvrzení o počtu novin a časopisů v 30. letech podle

DeFrancise na s. 38 a podle francouzských statistik (s. 40) jsou rozporná skutečně, anebo jen zdánlivě. Zejména je třeba též doložit tvrzení, že Tam se roku 1945 vrátil do Vietnamu, „aby se stal předsedou Ho Či Minovy prozatímní vlády.“ (s. 201).

Pokud jde o překlady z vietnamštiny, které autorka pravděpodobně užívá v souladu s existující anglicky psanou literaturou, bych chtěl dát k úvaze, zda název revue Phong Hoá by nebylo možno překládat Way of Life (jak to naznačuje výkladový slovník vietnamštiny) lépe než „Customs“, kterýžto název podle mého názoru nevystihuje jasně smysl Nguyễn Tường Tamova působení. Dále řazení tradičního rozdělení vietnamské společnosti není „sĩ, công, nông, thuong“, ale „sĩ nông công thuong“ a công odpovídá spíše překlad „craftsmen“ než „workers“ (s. 33).

Nakonec bych chtěl upozornit na několik překlepů, které by neměly zůstat nepovšimnuty při další autorské úpravě pro eventuální publikaci: letopočet 1942 v citaci na s. 18 – správně podle seznamu literatury zřejmě 1989, dále 1933 místo 1833 na s. 27, „point of you“ místo „point of view“ na s. 51, „School of „Zoo Pharmacy“ místo Zoopharmacy“ na s. 83, dále cosi zřejmě chybí v citaci Jamiesona na s. 161, pak „comma“ místo „coma“ na s. 193 a konečně „the oppressive yolks of convention“ na s. 205 a „from the yolks of the traditional family“ na s. 259 místo správného „yoke“.

Předloženou práci doporučuji k obhajobě.

Prom. fil. Ivo Vasiljev, CSc.

V Praze dne 1. září 2011.